వెన్నెల

శ్రీ డి. ప్రభాకర్

మా వూరికి యిరుగున బంగాళాఖాతం, పొరుగున బొంగరాలబీడూ వున్నై. బంగాళాఖాతం నుండి బొంగరాలబీడు కెళ్ళినా, బొంగరాలబీడు నుండి బంగాళాఖాతంకేసి వెళ్ళినా మధ్యపారిజాతం కన్పించి పలకరిస్తుంది. పారిజాత మనేది మనిషిపేరు కాదు! మనిషి తల్లోని పువ్వుపేరుకాదు! మరి... పువ్వునుకన్న మొక్కపేరూ కాదు!! ఎన్నో తలలూ, పూలూ, పూలమొక్కలు కలసి పూజించే ఓ భవంతి పేరు అది!

ఆ పేరుగల భవంతి బహుపెద్దది. వేయి రూపాయల నోటుకు పదివందరూపాయల నోట్లను గానీ లేదా ఇతర చిల్లర నోట్లనుగానీ కడుపులో దాచుకోగల శక్తి వున్నట్లు అలాటివిలాటివి కాని అయిదారు అందమైన మేడల్నీ, మేడల్లోని మనుషుల్నీ తనలో యిముడ్చుకోగల శక్తీ, స్థలమూ పారిజాతానికున్నాయ్. ఈ శక్తుల్ని చూసుకుని పారిజాతం, పారిజాతాన్ని చూసుకుని మావూరూ (అప్పుడప్పుడూ మా జిల్లాకూడా) ఒహటే గర్వపడి పోవటంకద్దు.

ఎంతో పెద్దతలకాయలో బహుకొద్ది తెలివి వున్నట్టు అంతపెద్ద భవంతిలో ఓ పరిమిత కుటుంబం నివసిస్తోంది. ముగ్గురు సభ్యులుగల ఆ కుటుంబంలోని ఒకర్ని మావూరు పొమ్మనక పోయినా కాదు రమ్మని బలవంత పెడుతున్నట్టుంది— ఆయన పాపం పదేపదే జబ్బుపడుతూలేస్తూ కరెంటు చెప్పినట్లలా ఆడే వాతావరణం మధ్య పడుంటాడు.

ఇక మిగిలిన యిద్దరూ మా వాడకు చిలకా గోరింకలు. చిలక మధురవాణేగాని పేరుమాత్రం సుధారాణి. మరిగోరింక పేరేమో వీరవెంకట సత్య కుచేలప్రసాద్ అని వాళ్ల నాన్నగారంటూంటారు కాని గోరింక కష్టనష్టాల్ని సుఖదుఃఖాల్ని అతిజాగ్రత్తగా బేరీజువేసి కథలుగా చెప్పుకునేవాళ్లు 'అతడికేరా దేవేంద్రుడు' అంటుంటారు.

దేవేంద్రుడిప్పుడు పారిజాతంలో లేడు— మూడు బారలకారులో వున్నాడు. కారు ఛీ ఛీ వెధవ రోడ్లు అని విసుక్కుంటూ, దుమ్మువుమ్మకుంటూ పరుగెత్తుకువెళ్లి పారిజాతం తాలూకు పోర్టికోలో ఆగి గాలి పీల్చుకుంది. తర్వాత 'దేవేంద్రుడుగా రొచ్చేరహో' అని అరచింది రాజాగారి పంచకల్యాణిలా.

దాంతో దేవుడి పిలుపువిన్న భక్తపరమాణువుల్లా నలుగురు నౌకర్లు లోపల్నుండి పరుగెట్టుకొచ్చి వినయంగా చేతులు కట్టుకు నిలబడ్డారు.

దేవేంద్రుడు అప్పుడే టంకశాల్లోంచొచ్చిన కొత్తనాణెంలా, బాంకులోంచొచ్చిన సరికొత్త నోటులా తళతళలాడుతూ కారుదిగి, 'వెంకన్నా కార్లో సామాన్లు లోపలపెట్టించు' అన్నాడు.

వెంకన్న దేవేంద్రుడి ఆజ్ఞను శిరసా వహించేందుకు కారుదగ్గర కెళ్లేడు.

దేవేంద్రుడు మెత్తటిరోజా తివాచీమీద అతి మెత్తగా నడుస్తూ మెట్లకు కుడివైపుగావున్న గదిలో కెళ్లేడు.

గదిలో మల్లెపూవు పుల్లిపొరలాంటి దుస్తుల్లో శుభ్రంగా తుడిచిపెట్టిన కమలాపండులావున్న కమలాదాసు (వాళ్లావిడపేరు కమలాదేవికాదు) ఎత్తైనమంచంపైని మెత్తనిపరుపుమీద కూచుని

టీపాయ్ అందిస్తూన్న యాపిల్‌ముక్కలు తింటూన్నాడు. దేవేంద్రుణ్ణి చూడగానే అతగాడిలో పుత్ర వాత్సల్యం బ్రహ్మపుత్రవరదలా వువ్వెత్తున పొంగి వట్లుంది, మాటల్లో పారలింది.

'రా నాన్నా యివాళింత ఆలస్యమయిందేం'— కమలాదాసు తన బెడ్‌మీద కూచుందుకు చోటు చూపుతూ దేవేంద్రుడితో అన్నాడు.

దేవేంద్రుడు తండ్రికేసి ప్రసన్నంగా చూస్తూ వెళ్లి అలసిపోయిన సూచనగా 'హూష్'అంటూ మంచంమీద కూచున్నాడు.

'ఇవాళ కాస్త ఆలస్యమయింది నాన్నగారూ! నా ఆలీసానికేంగాని డాక్టరొచ్చేడా? మీ టెంపరేచరెలా వుందన్నాడు? సుధ మందిచ్చిందా? మీరు హార్లిక్స్ తాగేరా? మరీ నీరసంగా వున్నట్లున్నారేవిటి?'

తనయుడి మాటలకీ, వాటిలోని ప్రేమ వూటకీ తండ్రి తబ్బిబ్బయేడు. ఆనందాన్ని దాచుకోలేకపోయేడు. ఆప్యాయతనుకూడా దాచుకోలేకపోయేడు.

'అన్నీ సవ్యంగానే వున్నై. నేను సలక్షణంగానే వున్నాను. నువ్వాట్టే గాభరాపడక, వెళ్లి స్నానం చేసి భోజనంచెయ్. వెళ్లు'—అన్నాడు దేవేంద్రుడి వీపు నిమురుతూ ప్రేమగా!

దేవేంద్రుడు లేచి టీపాయ్‌మీది యాపిల్ ముక్క నోదాన్ని నోట్లో వేసుకుని నములుతూ 'యేపిల్స్ బాగున్నాయ్‌గదూ నాన్నగారూ శ్రీనగర్ నుండి తెప్పించేను' అన్నాడు

'బాగానే వున్నాయ్‌గానీ కమలావళ్లు రావటం లేదుట్రా నాన్నా.'

'ఇక్కడ కంతమంచివి రావటంలేదు నాన్నారు. ఇందుకే నాగపూర్ లెటర్ వ్రాసేను. వస్తై. మరి నే స్నానంచేసొస్తా నాన్నారూ.'

దేవేంద్రుడు తలుపుతీసి బయటకొచ్చి తలుపు వొదిలేసేడు.

మేడ మెట్లెక్కిపోతూ అటుగా వెళ్తున్న 'మా లచ్మి'ని అడిగేడు—'అమ్మగారెక్కడున్నారే?' అని.

'అల్లప్పైయిన రూపుగార్డెన్లో వుండారండి.'

దేవేంద్రుడు రెండేసి మెట్లను ఒక్కఅంగలో ఒక్కో అంతస్తును రెండేసి అంగల్లో దాటుకుంటూ పైకెళ్లేడు.

పైకి పాకుతున్న సన్నజాజితీవెను పట్టుకుని నిలచేడు. చూసేడు.

నీలాకాశంలో నిండుచంద్రుడున్నాడు.

నింగి నంటుతున్న మేడమీద మల్లెచెండు లాంటి సుధారాణి వుంది.

సుధారాణి చుట్టూ పండువెన్నెల వుంది.

సుధలు నిండిన వెన్నెల్లో సుధారాణి పసిడి గిన్నెలోని పాయసంలా, గాజాకప్పులో అందంగా అమర్చబడిన అయిస్ క్రీమ్‌లా, అప్పుడే కాగితపు మూతతీసిన కొత్త సబ్బుబిళ్లలా వుంది.

వెన్నెల్లో సుధారాణి న్చూసిన దేవేంద్రుడు 'తన్మ' యానంద భరితుడయేడు. అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ వెళ్లి సుధారాణి భుజాలపై చేతులు వేస్తూ, 'సుధా' అన్నాడు గొంతులో పానకం బుగ్గపడ్డట్లు తీయగా తీయతీయగా!

సుధ వులిక్కిపడ్డది. 'మీరా' అంది. దేవేంద్రుడికి దగ్గరగా జరుగుతూ 'ఎప్పుడొచ్చేరు' అనడిగింది.

'ఏమో!'

'అదేవిటి?'

'అవున్సుధా! ఎప్పుడో కొన్ని మెట్లెక్కిన జ్ఞాపకం. ఆ తర్వాత పాలవెన్నెల, పాలవెన్నెల్లో అమృతభాండంలా నువ్వూ నీచుట్టూ నేనూ అదె జ్ఞాపకం.!'

'కొంపదీసి యే రచయితల మహాసభకన్నా ప్రారంభోత్సవం చేసొస్తున్నారేమిటి దొంగారు కవిత్వం చెప్తున్నారు!'

'నోనో! 'ఇన్స్పిరేషన్' కావాలంటే యీ రచయితగాళ్ళం యిస్తారు-నువ్విస్తావ్...యీ వెన్నెల యిస్తుంది!'

'సరిసరి!'

'కాదు సిరిసిరి! నీ నడుములోన సిరి...నడకలోన సిరి...నీ కళ్ళలోన సిరి చెక్కిళ్ళలోన సిరి!''

సుధారాణికి నవ్వాగలేదు. కట్టుకున్న చీరె తొడుక్కున్న జాకెట్టుకూ మధ్యగా అరిటాకులా వున్న పొట్ట అందంగా ముడతపడేలా నవ్వింది. నవ్వుతూ అంది – 'హ్హాహ్హావిటండీ...హివాళిలా...'

దేవేంద్రుడి కానవ్వంతో నవ్వింది. నవ్విన పెదాలు యెంతెంతో నచ్చేయి. తనూ సన్నగానవ్వుతూ 'నిజం సుధా. నువ్వు నాకు దొరికిన అమూల్య రత్నానివి. ఈ వెన్నెల వెల్లువ నీలో కొత్త కాంతులను రేపి నీ అందానికి నా ఆనందానికి అవధుల్లేకుండా చేస్తూంది!'.

అటూ యిటూ వెన్నెల! దేవేంద్రుడి మాటల్లో వెన్నెల. వెన్నెల్లో మధువును మరపించే మత్తు! వీటితో సుధారాణి పొంగి ఓరగా చూస్తూ, దోరగా నవ్వుతూ ముచ్చటగా పెరిగిన దేవేంద్రుడి ముక్కుపుచ్చుకుని ముద్దుగా కుదుపుతూ అంది– 'ఛీ చిలిపి!' అని!

దేవేంద్రుడు 'నువ్వో'అంటూ సుధారాణి చేయిపుచ్చుకుని దగ్గరకు లాగుతూ తను దగ్గరకు పోయేడు.

సుధారాణి చిలిపిగానే చేతిని లాక్కుని ఛెంగున దూరంగావెళ్ళి నిలబడింది—'నన్నంటుకో చూద్దాం' అన్నట్టు.

దేవేంద్రుడు వుల్లాసంగా సుధారాణికేసి అడుగులేస్తూ ఒక్కసారిగా ఆగిపోయేడు. ఎగాదిగా చూస్తూ అన్నాడు –

'అంతా బాగానేవుందిగాని సుధా నువ్ కట్టుకున్న చీరే యేంబాగులేదోయ్! మరీ గాంధీగారి విదేశీవస్త్ర బహిష్కరణోద్యమంనాటిదిలా వుంది!'.

'అయ్యయ్యో యిది కొని రెణ్ణాళ్లేనండీ అవుత!'

'రెణ్ణాళ్ళు! అంటే అరవై ఒకటి ఇంటూ ఇరవైనాలుగ్గంటలు! ఇన్నిగంటలు నీ వంటిమీద, మన యింటిమీద, స్టీమ్‌లాండ్రీలో స్టీలుబీరువాల్లో కాపురంచేసిన చీరె పాతదికాక కొత్తదెలా అవుతుంది?'.

'అయితే మళ్ళీ వచ్చేపొర్ణానికి నేనూ పాతబడిపోతానన్నమాట!'

'ఏయ్ చిలిపి!'—ఈసారి దేవేంద్రుడు సుధారాణి ముఖంమీద, కన్నులకింద, పెదవులపైన అమరివున్న సంపంగిపువ్వును దొరకబుచ్చుకున్నాడు.

'అబ్బ!'

'అబ్బాలేదు డబ్బాలేదు. ముందువెళ్ళి మొన్న కొన్నావే 'లైట్ ఎల్లో శారీ' అది కట్టుక్కురా!'

'ఇప్పుడది యే బీరువాలోవుందో నే వెతకలేను బాబూ!'

'అయితే వుండు!'—దేవేంద్రుడు పిట్టగోడ దగ్గరకెళ్ళి కిందికి చూసేడు. వెంకన్న కనిపించేడు. దేవేంద్రుడు టపటప చప్పట్లు చరిచేడు. వెంకన్న తలెత్తగనే 'పైకి ర'మ్మని అరిచేడు.

మరునిముషంలో వెంకన్న మెట్లదగ్గర వినయంగా వెలిసేడు.

'చూడు వెంకన్నా! యీ పూట భోజనం యిక్కడే చేస్తామూ టేబులూ చైర్సూ...అవన్నీ యేర్పాటుచేయి! తర్వాత...సాంబమూర్తిగారి షాపుకెళ్ళి—మొన్న అమ్మగారో చీరె కొన్నారు—అలాటిదే కొని పట్టుకురావాలి. ఏమి?'.

'అలాగే బాబూ !'

'సరే నువ్వెళ్ళు. చూడూ...వెళ్తూ గుర్నాథం గారి నడిగి...' దేవేంద్రుడు వాక్యాన్ని మధ్యలో తుంచి సుధారాణికేసి తిరిగి 'యెంత తీసికెళ్ళమంటావోయ్' అడిగేడు.

సుధారాణి సుతారంగా కుడిచేతిని గాలిలోకి చాచి అయిదు వేళ్ళను చిత్రంగా ఆడించింది.

దేవేంద్రుడు వెంకన్నకేసి తిరిగి 'అయిదొందల్తీసికెళ్ళు వెంకన్నా! పాంబమూర్తిగా రెంతడిగితే అంత యిచ్చేసిరా! ఏమి?' అన్నాడు.

'అలాగే బాబూ'—వెంకన్న మెట్లు దిగేడు.

'పూవూ! మీరూ కిందకు పదండి'—సుధారాణి దేవేంద్రుడి వీపుమీద రెండుచేతులేసి మృదువుగా ముందుకు నెడుతూ అంది.

దేవేంద్రుడు చటుక్కున వెనక్కు తిరిగి సుధారాణి చుట్టూ చేతుల్తో కట్టువేసి 'ఎందుకూ?' అన్నాడు ముద్దుగా, ముద్దుగా.

'ఎందుకేవిటి భోజనం చేయరా?'

'ఇవాళ భోజనం యిక్కడికే వస్తుంది'

'అయితే స్నానంకూడా యిక్కడే చేస్తారా!'

'అసలు చేయం!'

'ఎబ్బే! వళ్ళంతా చెమట ముఖమంతా జిడ్డు—స్నానం చేయర్టు! ఛీ ఛీ నన్నొదలండి!'—సుధారాణి ముచ్చటగా ముక్కూమూతి తిప్పుతూ దేవేంద్రుడి చేతులు విడిపించుకు పరుగెత్తింది.

దేవేంద్రుడు పట్టుకోబోయి, పడబోయి నిలదొక్కుకున్నాడు.

సుధారాణి మెట్లదగ్గర నిలబడి కోట్లకొదీం ఖరీదైన నవ్వులు రువ్వుతూ 'రండి కిందకి' అంది. దేవేంద్రుడు ఏడుపుమొహం పెట్టి రానన్నట్టు తలూపేడు.

'అయితే వుండండక్కడే!'—సుధారాణి బరబర మెట్లు దిగేసింది; దేవేంద్రుడు తనకొంగు పుచ్చుకుని దిగొస్తాడన్న ధీమాతో ఠీవిగా దిగేసింది.

దేవేంద్రుడికి సుధారాణి కొంగుదొరికితే ఆవిణ్ణి మేడమీదకు లాగేవాడే కాని...దొరకలేదు గనక వుస్సురంటూ కిందకు దిగొచ్చేడు. సుధారాణి మెట్ల దగ్గరే వుంది. వుడికిస్తున్నట్టుగా నవ్వింది.

దేవేంద్రుడికి నిజంగానే కోపమొచ్చింది.

కాని...అప్పుడే ఓ టెలిగ్రాం వచ్చింది! ఎన్నో గ్రాముల సంతోషాన్ని తెచ్చింది! అన్ని కిలోగ్రాములు తూగే దేవేంద్రుడు దూదిలా తేలిపోతూ—'సుధా 'సుధా!! రాధొస్తుందోయ్'—అన్నాడు ముఖమంతా నోరు చేసుకుని, నోటినిండా సంతోషం నింపుకుని.

సుధారాణికూడా ఆనందపడిపోతూ 'నిజంగానా! ఎప్పుడొస్తుందీ' అంటూ దేవేంద్రుడి చేతిలోని కాగితం లాక్కుంది.

గొప్పోడు గొప్పగా ఆనందిస్తున్నప్పుడు పలకరించినవాడు గోరంత వాడైనా వాడికి కొండంత సాయం చేస్తాడు గొప్పోడు—ఈ సంగతి మాలచ్మికి 'అనుబవమ్మీద' తెల్సింది. అందుకే ప్రస్తుతం దేవేంద్రుడి ఆనందాన్ని గమనించి, తన అవసరాన్ని గ్రహించి 'ఓరుబాబూ ఒత్తుందీ' అనడిగింది; వస్తున్నది రాధ అని తెలిసికూడా అడిగింది!

'చెల్లాయొస్తోంది లక్ష్మీ చెల్లాయ్ !'

'ఓరూ ! రాదమ్మగోరే ! మన్నాదమ్మగోరే ! యెప్పుడొత్తున్నారు బాబూ! యెప్పుడు? యెప్పుడు?'—వెన్నెలొస్తుందనగనే సంబరపడిపోయే చకోరపక్షిలా సంబరపడిపోయింది మా లచ్మి, కంఠం చివర్నుండి నుదుటివరకు !

'ఎప్పుడూ యెప్పుడూ అని గంతులేయటం కాదు. ముందెళ్ళి పైనగది శుభ్రంచేసి అద్దంలా వుంచాలి !'—దేవేంద్రుడికి మాలచ్మివాలకం చిరాకెత్తించినట్టుంది కసురుకున్నాడు.

'ఓయుబ్బ సంబడం ! అమాశకి పున్నానికి పుట్టింటికొచ్చే చెల్లెలికోసంకూడా యింత అంగామా

వు...వూ !' అంది మనసు(లో) మా లచ్మి. మనిషి మాలచ్మిమాత్రం గది శుభ్రంచేసేందుకు బయల్దేరింది.

దేవేంద్రుడు సుధారాణికేసి తిరిగేడు.

'ఏయ్ శ్రీమతీ ! ఉదయాన్నే నువ్వే లేచి చేస్తావో నాయర్‌చేతే చేయిస్తావో ఏడుగంటలకల్లా రాధ కిష్టమైన టిఫిన్లన్నీ సిద్ధమైపోవాలి. నువ్ మాత్రం ఆరుగంటలకల్లా డ్రైవింగ్ సీట్లో వుండాలి !'

'ఆఁ ! నేనేం డ్రైవ్‌చేయను ఆ డొక్కు కారుని ! కొత్తది కొనమంటే కొంటాను కొంటాను అనీ...' సుధారాణి బుంగమూతి పెట్టింది.

దేవేంద్రుడు గిలగిలాడిపోయేడు.

అదేసమయానికి మరో జీవుడుకూడా గిలగిల్లాడిపోయేడు.

ఆ జీవుడు దేవేంద్రుడు, సుధారాణిల యెదుట లేడు. దేవేంద్రుడి ఆఫీసురూమ్ అనబడే అందాల మ్యూజియంపక్కని చిట్టాలగదిలో వున్నాడు.

అతడికి బొడ్డుకోసిపెట్టినపేరు వెంకట గురునాధరావు. కాలేజీలో చదువుకున్నపేరు గురునాథ్. ఎంతైనా చదువుకున్నపేరు గాబట్టి గురునాథ్ కొన్నాళ్ళు నిరుద్యోగిగా తిరిగింది, చివరికి దేవేంద్రుడిదగ్గర గుమాస్తాగిరీలో చేరి చుట్టూ బరిగీసుక్కూచున్నాక గుర్నాధంగా మారిపోయింది.

గుర్నాధం కళ్ళముందు కొండశిలువంతలావు ఓమోస్తరు నాపరాయంత వెడల్పు వున్న చిట్టా పుస్తకాలున్నాయిగాని అతగాడి చెవులముందూ, మనసుముందూ దేవేంద్రుడూ, సుధారాణి వున్నారు. వాళ్ళ సంభాషణలు వింటూ సరాగాలు వూహించుకుంటూ బి ఎ పాసయేక తన్చూసిన సినిమాలోని రతీమన్మధుల నృత్యం జ్ఞాపకంచేసుకుంటూ సంబరపడిపోతున్నాడు. పోతున్నవాడల్లా ఆగేడు. హాల్లోని *గంలూ కిలకిలలూ విన్పించటం మానేసినై.

గుర్నాధానికి బుర్ర పనిచేయటం ప్రారంభించింది. 'దేవేంద్రుడితో పనుందన్నావ్ లేచి వెళ్ళవేం' అని సతాయించింది.

గుర్నాధం మెల్లిగాలేచి అడుగుల్లో అడుగు వేసుకుంటూహాల్లోకెళ్ళేడు.హాలు ఖాళీగావుంది.నలుగురైదుగురు నౌకర్లు సీసాలు పుచ్చుకుని, గిన్నెలు పుచ్చుకుని మేడమెట్లెక్కుతున్నారు దిగుతున్నారు. గుర్నాధం వాళ్ళల్లో ఒకణ్ణి పట్టుకుని 'అయ్యగారేరీ?' అనడిగేడు.

'పైన యెన్నెట్లో బోంచేత్తున్నారు'

'అయినట్లేనా?'

'అప్పుడే యాడవుద్దీ! కబుర్లాడుతూ తినేసరికి కాకుల్లేత్తై!'

గుర్నాధం నీరసపడిపోయేడు. అతినీర్సంగా అరగంటలు ఓ్రటొండు గడిపేడు. అయినా అయ్యగారు మేడదిగి తనగోడు వినేసూచనలేవీ కనిపించలేదు. అలాగే తను మేడ ఎక్కి అయ్యగారికి తన గోడు నివేదించుకునే ధైర్యంకూడా కనిపించలేదు. అంచేతనే మెట్లెక్కుతున్న వెంకన్నను పిలిచి ఓ అస్త్రం ప్రయోగించేడు.

'వెంకన్నా పైకెళ్తున్నట్లున్నావ్ నేనింటికెళ్తున్నానని అయ్యగారితో చెప్తావూ?'

వెంకన్న అలాగేనని పైకెళ్ళి కిందకొచ్చి 'అయ్యగారు మిమ్మల్ని పైకి రమ్మంటున్నారు' అని చెప్పేడు.

గుర్నాధం గురివిందంత సంతోషంతో కింద నుండి పైకెళ్ళేడు.

పైన ఓ టేబులుంది. అందంగా వుంది. ఆకాశంలోంచి విరిగిపడిన ముక్కలా వుంది. మరీ మాట్లాడితే గిన్నెలో జున్నులావుంది. దానిముందు దేవేంద్రుడు (పక్కనే సుధారాణికూడా) వున్నాడు. దానిమీద బోల్డు అమృత కలశాలున్నై.

దేవేంద్రుడు—'నిజంగా చంద్రుడు అందానికి ఆనందానికి ట్రేడ్‌మార్క్ డియర్' అంటూ ఓ వెండి గిన్నె అందుకోబోయి తలెత్తేడు. గుర్నాధాన్ని చూసేడు. అన్నంలో వచ్చిన మట్టిబెడ్డన్చూసినట్టు చూసేడు. మట్టిబెడ్డని, అది రావటానికి కారణమైన వాడిని కాలికిందవేసి కసకస నలపగల శక్తి వుండీ, దేవేంద్రుడు తనచూపుల్లో తీక్ష్ణత తగ్గించుకున్నాడు. మట్టిబెడ్డతో పని వుం(టుం)ది గనక తగ్గించుకోవటమే మంచిదనుకున్నాడు. చివరికి గుర్నాధంతో అన్నాడు

'ఏమండీ అప్పుడే వెళ్తున్నానని కబురు పంపేరా? ప్రొద్దుట నేన్చెప్పినవన్నీ వ్రాసేరా?'

'బ్రాంచి ఆఫీసు లెక్కలన్నీ రాసేశాను సార్.'

'మరి హెడ్డాఫీసు లెక్కలుగూడా చూసెళ్ళండి'

గుర్నాధం దురదపెట్టకపోయినా బుర్ర వూరికే గోక్కున్నాడు. ముందు 'మ్మెమ్మె' అని తర్వాత 'మధ్యానంకూడా భోంచెయ్యలేదు...' అనేసేడు.

దేవేంద్రుడి క్కోపం వచ్చింది. చచ్చేంతకోపం వచ్చింది. బీచ్‌లో సుధారాణితో క్వాలిటీ ఐస్క్రీం తింటూ ఇసకలో నడుస్తున్నప్పుడు బాబూబాబూ అంటూ వెంటపడే బిచ్చగాడిమీద వచ్చేంత కోపమొచ్చింది. అంతకోపాన్ని సాధ్యమైనంతవరకూ దిగమింగి మింగలేనిదాన్ని నిష్ఠూరంగా మార్చేసి మాటల్లో కలిపేసేడు.

'మరి మధ్యాహ్నమే చెప్పలేకపోయేరా. వంట మనిషితో చెప్పండేవాళ్ళం. సర్సరే కాసేపుండి భోంచేసివెళ్ళండి!'

గుర్నాధం మనసు చివుక్కుమంది. అతడి కండల్నంటిపెట్టుకున్న విలాసాలూ, యింకా అలాటి మసాలాలూ కండల్తోపాటే కరిగిపోయినప్పటికీ అతగాడి ఎముకలనీడన బ్రతుకుతున్న అభిమానంమాత్రం దృఢంగానేవుంది. అంచేత అతడ్లో అంతోయింతో అహంకూడా వుంది. అవి రెండూ వుండబట్టే చివుక్కుమన్న గుర్నాధం మనసు కస్సుమంది.

'రేయ్ దేవేంద్రుడూ! మధ్యానం కూడా భోజనం చేయలేదంటే మధ్యానంకూడా యింటికెళ్ళలేదని అర్థంరా! అంతేగాని నాకు ఆకలవుతూంది నీ ఎంగిలిచేయి విదిలించూ అనికాదురా! అయినా రేయ్...నీ బాబుల పుణ్యాన నీకు తినేందుకు ఆస్తీ అవకాశాలూ జంటవరాల్లా కలిసొచ్చినైరా! అందుకే అలా తిని యిలా మనగలుగుతున్నావ్రా! నేను అలాటి వరాలేవీ సంపాయించలేకపోయేన్రా! అయినప్పటికీ పస్తులేనా వుంటానుగానీ నీముందు కూటికొరకు దేవిరించనురా! నువ్ ఏడుస్తూ పెట్టే దానికోసం జోలెపట్టన్రా! నువ్ నన్నేదో తప్పుగా అర్థంచేసుకుని వెధవ్వాగుడు వాగుతున్నావ్ జాగ్రత్త!'—అని గుర్నాధం దేవేంద్రుణ్ణి హెచ్చరించేడు లోలోపల.

అసలు మహరాజులా పైకే తిట్టేద్దామన్నంత కోపం వచ్చిందిగాని సరిగ్గా సమయానికి గుర్నాధంలోని గుమాస్తా మనసులేచి అరచింది—

'సిపాయిగుర్నాధం, గుర్నాధం కొడుకు ఎన్జీవో గురవయ్యా, గురవయ్య కొడుకైన ఓ గుమాస్తా గుర్నాధమా! నువ్ దేవేంద్రుడి అల్సేషియన్ కుక్కవు కావు కరిచినా కడుప్రేమతో కట్టేసుకుందుకు! నువ్ ఆఫ్టరాల్ వూరకుక్కగాడివి! నువ్ ప్రేమతో తోక వూపినా కర్రదెబ్బలు తగుల్తూనేవుంటాయ్. వాటికి అలిగి తొలగిపోయేవంటే నీకే నష్టం! బయట కాచుక్కూచున్న మరోవూర కుక్కొచ్చి యింట్లో చేరుతుంది నువ్ దిక్కులేనికుక్కవైపోతావ్! జాగ్రత్త!! తొందరపడి నోరుజారక శాంతించు!!'

గుర్నాధం శాంతించేడు. అతిగా శాంతించేడు గాబోలు మరీ దీనంగా అయిపోయేడు. చేతులు పూరికే నలిపేసుకుంటూ సవినయంగా సంజాయిషీ చెప్పుకున్నాడు—'నా వుద్దేశం అదికాదు సార్! మధ్యానంకూడా యింటికెళ్ళలేదు. యీ పూటేనా పెందరాడే వెళ్దామనీ......'

దేవేంద్రుడదేం వినిపించుకోనట్లు సుధారాణి కేసి తిరిగి 'నా భోజనం అయిపోయిందోయ్' అన్నాడు.

సుధారాణి దేవేంద్రుడి వెండి కంచంలోకి చూపింది.

'ఇదేం! అన్నీ సగం సగం వదిలేశారు'.

'నువ్ తింటావనీ...' దేవేంద్రుడు నవ్వుతూ లేచేడు.

'ఆశ వేనేం తిన్ను'– సుధారాణి కూడా లేచింది. చేతులు శుభ్రంగా తుడుచుకుంటూ మాలచ్మిని కేకేసింది. మాలచ్మి పరుగుపరుగున వచ్చింది.

'చూడవే లక్ష్మి మీ అయ్యగారు మరీ చిన్నపిల్లాడిలా అన్నీ వేయించుకుని వదిలేశారు. వాటన్నిటినీ వృథాగా పారెయ్యటందేనికి వేరే తీసి పెట్టుకో తర్వాత నువ్వూ వెంకన్నా తినొచ్చు.'

'ఏవమ్మో రాణమ్మా! ఎంగిలి ఎత్తుత్తున్నాం గందా అని ఎంగిలికూడు! తింటామనుకుంటున్నావేమో జాగ్రత్త! నీ మొగుడు తిని వదిలేసింది తింటానికి అంత యిష్టంగావుంటే నువ్ తిను. కష్టంగావుంటే బయట పారెయ్. అంతేగాని నన్నూ నా మొగుణ్ణి తినమంటావేమిటీ! చేతుల్లో పైసల్లేకపోయినా గుండెల్లో అభిమానం గలోళ్లం–వుంటే తింటాం లేపోతే పడుంటాం అంతేగాని ఎంగిలి కంచాల్లో కతకం...ఉ ఊఁ!'-అని సుధారాణిని పట్టుకుని మాలచ్మి దులిపేస్తుందనీ, దులిపేయాలనీ అనుకున్నాడు గుర్నాధం.

కాని మాలచ్మి అలా చేయలేదు. కాగా 'నీకేం వరం యిస్తాను తీసుకో!' అన్న భగవంతుని మాటలకు 'మహాప్రసాదం స్వామీ' అనే భక్తవినయేశ్వరిలా ఆ'లాగా అమ్మగారూ' అంటూ దేవేంద్రుడు సగం తిని వదిలేసిన జాంగ్రీ, రసగుల్లాలు, కట్లెట్లు యిలా నోరూరించే సరుకులన్నిటినీ యేరి వేరే ఆకులో పెట్టి వెంకన్న చేతికిచ్చింది. కిందపడ్డ మెతుకుల్ని రాలిన ముత్యాల్లా అతిజాగ్రత్తగాయేరి కంచాల్లోవేసి కంచాలు శుభ్రం చేసేందుకు తీసికెళ్లింది.

గుర్నాధం మాలచ్మికేసిచూస్తూ, చూపుల్లోనే 'మీలాంటి మనుష్యులకంటే కొన్ని జంతువులే నయమే మాలక్ష్మి! వాటికి ఎంగిలికూడు తినగూడదన్న నియమవన్నా వుంది! ఆకు కనపడితే నాకుదామని తాపత్రయపడే మీ బ్రతుకులేం బ్రతుకులే సిగ్గులేని బతుకులూ ఛీ ఛీ' అని అసహ్యించుకున్నాడు.

అదే గుర్నాధం 'మన్నే నయం మహాలక్ష్మి! నేనీ జన్మలో తిన్లేనివాటిని చక్కగా తినగలుగుతున్నావ్. నేను వెధవన్నై, వెర్రిఅభిమానానికిపోయి జిహ్వను చంపుకుని విందును నిరాకరించేను, ఏం చేస్తాం నాకలా రాసుంది'–అన్న ఏడుపును మాలచ్మిపైనున్న అసహ్యంతో కప్పేసుకున్నాడు.

'అయితే యేవిటంటారు గుర్నాధంగారూ! యీ పూటకి యింటికెళ్లి రేపు ఉదయాన్నేవచ్చి మిగతావి వ్రాస్తానంటారా? సరే అయితే. వెళ్లి రండి.– దేవేంద్రుడు పక్కపొడివేసుకుని సిగరెట్ అంటించేడు.

గుర్నాధం వెళ్లలేదు. వెళ్లిరాలేదు. ఎక్కడివాడక్కడే నిలబడివున్నాడు కాస్సేపు తటపటాయించి చివరకు ధైర్యంచేశాడు.

'సార్! కాస్త డబ్బు కావాలి.'

'వ్వాట్!!'– దేవేంద్రుడు లక్ష్మీదేవి మెళ్లోని బంగారుపతకంలా తన చేతినంటిపెట్టుకునివున్న బంగారువాచ్‌ని చూసుకున్నాడు. అంతసేపు గుర్నాధం చేతివాచీని చూసి 'ఎంతా పదిపైసలా?' అని ఎగతాళి చేస్తున్న బంగారువాచీ ఠక్కున 'ఇరవైఅయిదూ' అంది!

'ఏమండీ! ఫస్టు యింకా వారంరోజులుంది. మొన్న ఫస్టుకి తీసుకున్న రెండొందలూ అప్పుడే అయిపోయేయా?'

గుర్నాధానికి గుండెమండి లోపల కొన్నిమాటలనుకున్నాడు—'అవును గురూ! నేను పూచికపుల్ల

గాడ్ని...నేను రెండొందల్లూపాయలూ పాతికరోజుల్లో ఖర్చు చేసెయ్యటమేమిటీ!...యేదో నీలా మంత్రిగారి దండలా దుండులా వున్నప్పుడైతే నిముషానికో అయిదొందలు ఖర్చు చేయొచ్చుగానీ'

గుర్నాధానికి ఒళ్లు చల్లబడి పైకి ఒకమాట అనేశాడు—'యీ నెల ఖర్చు లెక్కువై పోయినయ్ సార్! యిబ్బందులు పెరిగినై సార్......'

దేవేంద్రుడు మారుపలక్కుండా బరువుగా వున్న షర్టుజేబంతా వెతికి ఓ అయిదురూపాయల్నోటు తీసి 'యింద' అన్నాడు.

గుర్నాధం అందుకోలేదు. నోటునూ దేవేంద్రుణ్ణి మార్చిమార్చి చూస్తూ వుండిపోయేడు.

దేవేంద్రుడు విషయం గ్రహించి అయిదు రూపాయల్నోటును జేబులో కుక్కుకుంటూ 'యిది చాల్దల్లేవుంది పోనీ రేపు తీసికెళ్లకూడదూ' అన్నాడు.

నిజానికి జబ్బుకి మందు అవసరం యెంతుంటుందో గుర్నాధానికి డబ్బు అవసరం అంతుంటుంది. అంచేత అతడు 'రేపు తీసికెళ్లగూడదూ' అన్న దేవేంద్రుడి మాటలకు 'కూడదు'అని సమాధానం చెప్పాల్సింది. కాని అలా చెప్పినందువల్ల ప్రస్తుతానికి 'ఒరిగే'దేమీ వుండదని తెలుసుకున్నవాడవటంవలన లేని నవ్వును కొద్దిగా అద్దెకు తెచ్చుకుని 'అలాగే సార్. ప్రొద్దుటే వస్తాను సార్' అనేసేడు. మొహం వేళ్లాడేసుకుని మెట్లు దిగేసేడు.

మెట్లముందరి హాల్లో వెంకన్న 'యియ్యాల యెన్నెల మా వుషారుగా వుందిగందే మాలచ్మీ! మనంగూడా యియ్యాల యెన్నెల్లో తిందామేంటి అన్నాలూ?' అనడుగుతున్నాడు.

మాలచ్మి 'అట్టాగే మావా' అంటోంది.

అంతలోనే అటొచ్చిన గుర్నాధాన్ని చూసి యిద్దరూ సిగ్గుపడిపోయేరు. వెంకన్న కాస్త ముందు తేరుకుని గుర్నాధం వెంబడే గేటువరకూ వచ్చేడు.

'యియ్యాల యెడ్వాన్సుజీతం పుచ్చుకున్నట్టున్నారు. ఓ పది పైసలుంటే యియ్యండి పంతులుగారూ, బీడిముక్కలు కొనుక్కుంటామూ!'

గుర్నాధానికి కోపం ముంచుకొచ్చింది. 'ఎంగిలి మెతుకులు తిని వెనకేస్తుంది చాల్లేదుట్రా వెంకాయ్ అడుక్కుతిందుకు బయల్దేరేవ్'అని ఎడపెడా దులిపేద్దామనుకున్నాడు.

కాని అంతలోనే అతడికి బోల్డంత దుఃఖమొచ్చేసింది—'ఒరే వెంకన్నా అక్కడెక్కడో పెద్ద గోయి కనిపిస్తే శవాన్ని పాతిపెడతారు కామోసని ఓ నక్క ఆశగా కాచుక్కూచుందిట. గంటలుగంటలు గడిచేక ఆ గోతిలో యే శవమూ పూడ్చిపెట్టబడ్లేదు సరికదా ఓ లావాటి మంత్రిగారొచ్చి పునాది రాళ్లేసి పోయేర్ట. అలా అయింది రా నాపరిస్థితి. అయ్యగారు డబ్బిస్తారని ఆశగా కూచుంటే మొండిచేయి చూపించార్రా! ఇప్పుడెలారా! నీ దగ్గరేవన్నావుంటే సర్దరా!'—అని ఏడ్చేద్దామనుకున్నాడు.

అయితే అంతవరకూ నిద్దరోతున్న అతగాడి వివేకం లేచి 'ఓ ర్నీయిల్లు బంగారంగానూ! బ్రవిహాసాల భూషణం కొడుకైన సిపాయి గుర్నాధం మనవడివి. బి ఏ. చదూకున్నవాడివి...యింత బుద్ధి లేకుండా ప్రవర్తిస్తావా! అయ్యగారు డబ్బివ్వలేదని ఆ చిరాకు వీడిమీద చూపిస్తావా! చూపించి వీడిచేత, యీ నౌకరుచేత—'ఆడ దినేది యీడ ఎగిరేది యెదవగుమస్తాలు యెదవగుమాస్తాలని'—అని అనిపించుకుంటావా!? ఆఫ్టరల్ యీ క్లాస్ ఫోర్‌గాడి ముందు డబ్బుల్లేవని ఏడ్చి చులకనై పోతావా! వాడి క్లాసుకు దిగజార్తావా...ఛీఛీ'అని మందలించింది.

గుర్నాధం తప్పు తెలుసుకున్నవాడై ఒప్పుగా ప్రవర్తించేందుకు గ్రహణం నాటి చంద్రుడిలా నవ్వుతూ—'హ్హా హ్హా హ్హా...ఏంటివాయ్ వెంకన్నా...భోజనాలయేయా...పదిపైసలు కావాలన్నావు కదూ...యింద...తీస్కో' అంటూ యెన్నాళ్లనుండో జతగట్టి ప్రాణానికి ప్రాణంగా కలిసివుంటున్న ఒక పది ఒక రెండు (మొత్తం పన్నెండా?) పైసలవాణేల్లోంచి పదిపైసల నాణేన్ని క్రూరంగా విడదీసి వెంకన్న కిచ్చేడు.

తమనలా విడదీసినందుకు పదిపైసలనాణెం పెనంమీది అట్టులా వుడికిపోయి శపించింది—'నేనే గనక పదిపైసల నాణేన్నైతే...రేయ్ గుర్నాథం... నీ జేబులో నా వంశం నశించకుండుగాక —' అని!

జేబులోనేవున్న రెండుపైసల బిళ్ళ బావురుమన్నట్లు ఏడుస్తూ పదిపైసలకు వీడ్కోలుగా—'నేనూ ఈ పాపిష్టివాడిదగ్గర ఆట్టేకాలం వుండను... యే చెంబో జోలో చూసుకుంటాను' అంది.

గుర్నాదానికి యిలాంటి శాపాలూ కోపాలూ మామూలే గనక అతిమామూలుగా నవ్వేస్తూ 'అడ్వాన్సు అడిగితే అయ్యగారు రేపటికి వాయిదా వేశారు వెంకన్నా' అన్నాడు. 'చూశావా అడ్వాన్సు జీతం పుచ్చుకోకపోయినా నీకు పదిపైసలివ్వగలిగేను' అన్నట్టు గర్వంగా చూస్తూ.

వెంకన్నకు పదిపైసలు పుచ్చుకున్నాక గుర్నాథంమీద బ్రహ్మాండమైన అభిమానం పుట్టుకొచ్చింది. వెంటనే అయ్యగారిమీద ద్వేషంకూడా పుట్టుకొచ్చింది. ఆ రెండిటి కలగాపులగంగా అతడి మాటలు వెలువడ్డాయి.

'యేంవయ్యగారో కొయ్యగారు. తమబోటి మంచోళ్ళనే యిబ్బందులు పెడ్తుంటారు. అయినా రేపు ఆరి చెల్లెలు గారొత్తన్నారాయె. ఆ సందట్లో నీమాట యింటారా. అసలు రేపు యిక్కడుండరనుకుంటా. తోటకి యెల్దామనుకుంటున్నారనుకుంటా!'

'నిజమా'

'నిజవే!'

గిలకమీది బొక్కెన సర్రున జారి భావిలో పడ్డట్టు జర్రున జారింది—గుర్నాథం ఎండుగుండె.

అయితే రేపు అయ్యగారు తనకు దొరకరన్న మాట! అంటే తనదగ్గర డబ్బువుండదన్నమాట. డబ్బులేకపోతే బియ్యం కొనటం ఎలా? బియ్యం సంగతి తర్వాత మంచంలోని నాన్నకు మందులు? అసలు మందులు వాడుతుంటేనే అంతంతమాత్రం—అవీ వాడకపోతే!?...గాస్‌లేని లైటులా గ్లాసులేని లాంతర్లా తుస్సుమంటాడు...అదీ చిక్కే మళ్లీ! దీపం వెలిగినా ఆరినా పండగ చెయ్యాలి యీ పేద దేశంలో! ఆ పండగ తర్వాత ఎండగ వస్తుందని తెలిసినా, బాజాలు మోగిం తర్వాత ఆ యింటిముందు వేలండప్పులు మోగుతాయని తెలిసినా, అదేపండగ విందుల అనంతరం భోజనాల్లేక చిందులు వేయాల్సొస్తుందన్న నిజం అంతరాంతరాల్లో ముల్లులా గుచ్చుకుంటున్నా పండగలు జరుపుకోక తప్పదీ పేదసమాజంలో!

యేదేమైనా యిలాటి పండగ చేయాల్సిన అవసరం యిప్పట్లో రాగూడదని మనసులోనే మొక్కుకున్నాడు గుర్నాథం. ఆ మొక్కుకు ముక్కుసూటిగా తండ్రి శవాన్ని సాగనంపేందుకు డబ్బులేదన్న భయం వుందిగానీ యింతవరకూ జీవచ్ఛవంలా వుంటూన్న తండ్రి జీవంపోయి శవం అయిపోతాడన్న బాధ కనిపించలేదు. అయితే అదేసమయానికి మేలుకొన్న గుర్నాథంవివేకం అతగాడ్ని కోప్పడింది—'నీ జన్మకారకుడైన తండ్రినిగురించి యిలానేనా ఆలోచించటం' అని.

గుర్నాథం నిజంగానే నొచ్చుకున్నాడు—'నేను కృతఘ్నుణ్ణి నాన్నా! నేను నీ ఋణం తీర్చుకోలేను...కానీ...నాన్నా...నా...కొడుకులు...నీ మనవలు... నేను నీగురించి ఆలోచించినట్లే వాళ్ళు నన్ను గురించి ఆలోచించి నీ ఋణం తీర్చుకుంటారు నాన్నా...నీ ఋణం తీర్చుకుంటారు.'

'పంతులుగారేదో ఆలోచనల్లో పడ్డట్టుండారు.'

'ఆ...ఆ......యేంలేదు వెంకన్నా......మర్నే వస్తా...'

గుర్నాథం గేటు దాటేడు. గతుకులరోడ్డుమీద నడక సాగించేడు...అలా నడుస్తూ సినిమా హాలువరకూ వెళ్లేసరికి అతడి ముక్కులకు కమ్మని వాసన తగిలింది.

రోడ్డుప్రక్కన, బడ్డీప్రక్కన బండీ పెట్టుకుని అందులో వేడివేడిగా బజ్జీలు వేయిస్తున్నాడు కుండంటిబొజ్జ పెంచుకున్న ఓ కుటుంబరావ్.

బజ్జీల బండి వాసనకి గుర్నాథం నోట్లో లాలాజలం పొంగింది.

గుర్నాథంచేయి జేబులో కెళ్ళింది.

చేతిని రెండు పైసలబిళ్ళ కసిక్కిన కొరికింది

గుర్నాథం చప్పబడ్డాడు. ఎన్నాళ్ళనుండో ఆ బండిలో బజ్జీలు తినాలని తాపత్రయం. ఏరోజు కారోజు రేపు తిందాంలే అని వాయిదా వేసుకుంటూ పన్నెండు పైసల్ని భద్రంగా దాచుకుంటూ వచ్చేడు. కాని ఇవాళ...వెధవహోదాకిపోయి వెంకన్నగాడికి ధారాదత్తం చేసేడు!

గుర్నాథం ముఖం వాడింది. పెల్లుబికిన లాలాజలం నీరసంగా గొంతులోకి జారింది. ఎదురౌస్తున్న బజ్జీ కోర్కెను బలవంతంగా లోపలికి నెట్టుకుపోయింది.

గుర్నాథం బజ్జీలబండికేసి చూసేడు. జనం 'మాకుముందు మాకుముంద'ని కుక్కల్లా కొట్టుకుంటున్నారు. కుక్కలు మనుషుల్లా దూరంగా నిలబడి వింతగా చూస్తున్నై. గుర్నాథం చీదరించుకున్నాడు—'ఛీఛీ అక్కడే తింటం అక్కడే వుమ్మటం. యిక్కడ తింటే రోగాలకేం కొదవుండదు.'

బలవంతంగా బజ్జీల బండిమీంచి దృష్టి మరల్చుకుని ముందుకు నడిచేడు. ఎంత నెమ్మదిగా నడిచినా ఇల్లు త్వరగానే వచ్చేసింది కాంపౌండు వాల్ హోదాలోవున్న తాటాకుదడి తాలూకు తడికను తోసుకుని లోపలికెళ్ళేడు.

లక్ష్మి ఇంట్లో వున్నట్లుంది బయట సందడి లేదు.

వాకిట్లో, చీకట్లో తండ్రి గురవయ్య మూలుగుతూ పడున్నాడు.

గుర్నాథానికోసారి తండ్రిని పలకరించాలనిపించింది 'ఎలావుంది నాన్నా' అనడగాలనిపించింది. అలా అనిపించిన వెంటనే అమితంగా భయంవేసింది—ఆయన 'మందులెత్తొచ్చావురా అబ్బాయ్' అని అడుగుతాడేమోనని! 'ఇవా మందులుకూడా వాడమన్నాడ్రా డాక్టరు' అని కొత్త చీటీ యిస్తాడేమోనని!

అంచేత తండ్రిని పలకరించే ప్రయత్నంనుండి విరమించుకుని చప్పుడు చేయకుండా లోపలికెళ్దామనుకున్నాడు.

'ఇంట్లోకి వెళ్ళగనే లక్ష్మి బియ్యమేవని అడిగితే?'—గుర్నాథం నాలుగడుగులు వెనక్కేసేడు.

బరువుగావెళ్ళి ఆరుబయట వాల్చివున్న నులకమంచంమీద నడుంవాల్చేడు. ఆకాశంలో చంద్రుణ్ణి మబ్బులు కప్పేస్తున్నాయ్—తనను అప్పులు కప్పినట్లు. తన ఆదాయాన్ని ఖర్చులు కమ్మినట్లు! గుర్నాథం భారంగా నిట్టూర్చాడు. అంతలో ఇంట్లోంచి లక్ష్మివస్తున్న చప్పుడైంది గబుక్కున కళ్ళుమూసేసుకున్నాడు.

లక్ష్మి బయటకు రానేవచ్చింది. గుర్నాథాన్ని చూసి 'వీరేనా ఎంత సేపైందీవచ్చి?' అంది.

కళ్ళు తెరిస్తే బియ్యమేవీ కందిపప్పేది అనడుగుతుందేమోనని గుర్నాథం నిద్ర నటించేడు. మౌనముద్ర వహించేడు.

లక్ష్మి వూరుకోలేదు. గుర్నాథాన్ని తట్టి లేపింది—'ఏవండీ' ఏవండీ ఏవి టీ వేళాపాళాలేకుండా మొద్దునిద్ర...అబ్బ లేవండీ...'

ఇహతప్పదనుకున్నాడు గుర్నాథం. 'ఏవిటి' అంటూ లేచికూచున్నాడు:

'యేమిటే పరీక్షల్రాసొచ్చిన వారిలా అలాపడి నిద్రపోతున్నారూ!' లక్ష్మి నవ్వింది.

లక్ష్మి తెలుగుసినిమా లక్ష్మీదేవిలా వుండకపోయినప్పటికీ, తల్లి పాలులేని పసిదాన్లా పోతపాలు చాలని లేతదానిలా వున్నప్పటికీ, చెక్కిళ్ళల్లో బలిమైన తిండి పెంచే 'నునుపు' లేకపోయినప్పటికి ఆమె నవ్వులో నవనీతం అలాగే వుంది. అందుకే ఆ నవ్వుమీద, నవ్వేమనిషిమీద గుర్నాథం ప్రేమగురి తప్పకుండా వుంది. అలావుంది గనకనే గుర్నాథం కొంటెగా నవ్వుతూ లక్ష్మిచేయి పట్టుకున్నాడు.

'వూఁ! ఏవిటిది మరీ చిన్నపిల్లాడిలా. అవతల

మావగారున్నారు—'లక్ష్మిచేతిని మృదువుగా విడిపించుకుంది.

ఆ మావగారనబడ్డాయన నిద్దరోతున్నాడన్న నమ్మకం ధైర్యం, రెండూ వున్నై గుర్నాధానికి. కనుకనే ఇంట్లోకి వెళ్ళబోతున్న లక్ష్మిని దగ్గరకు లాక్కొందుకు ఆవిడ కొంగు పుచ్చుకుని లాగేడు. అది 'పర్'మంది.

'అయ్యయ్యో చీర చిరిగిపోతూందండీ!' లక్ష్మి గిరుక్కున వెనక్కు తిరిగింది.

సున్నం తగిలిన జలగలా గుర్నాధం చేతిలోని చెరగును తక్కున వదిలేశాడు. అపరాధిలా లక్ష్మికేసి చూసేడు.

లక్ష్మి అమూల్యమైనదేదో పోగొట్టుకున్నట్లు చిరిగిన చెరగుకేసి వుదాసీనంగా చూసుకుంటూంది. పాపం! అప్పటికే ఆమె కట్టుకున్న ముదురు రంగు చీరనిండా తెల్లదారపు కుట్లు కందికాయలా కొట్టొచ్చినట్లు కనిపిస్తున్నై. వాటికితోడు యిప్పుడో చిరుగు - బహుశా ఆ చిరుగును కుట్టేందుకూడా వీలుండదేమో!?

గుర్నాధానికి గుండెపిండినట్లైంది. 'ఛీ ఛీ వెధవ బ్రతుకు! పెళ్ళానికి సరైన చీరె కొనిపెట్టలేని బ్రతుకు'. తనను తనే అసహ్యించుకున్నాడు.

లక్ష్మి గుర్నాధం ముఖం, ముఖంలోని మార్పు గమనించింది. గుండెలోని బాధ మొగుడిమీది జాలితో కరిగిపోయింది. అతితేలిగ్గా నవ్వేస్తూ అంది లక్ష్మి—

'ఇదేపాటి పెద్దచిరుగులెండి. రెండ్నిముషాల్లో కుట్టేసుకోవచ్చుగానీ... మీరు త్వరగా స్నానం చేయండి బాబూ నాకీవేళ ఆకలి మండిపోతోంది!'

లక్ష్మి నాలక్ష్మి శ్రీలక్ష్మి! నీ మంచితనం నన్ను మహారాజును చేయలేకపోయినా యిలా అయినా బ్రతికేందుకు ప్రాణం పోస్తోంది. బ్రతుకుమీద ఆశ చావకుండా చూస్తోంది — గుర్నాధం ప్రేమగా లక్ష్మి భుజాలుతట్టి 'పద' అన్నాడు.

లక్ష్మివెళ్ళి గుర్నాధానికి వేన్నీళ్ళతోడి తను అన్నం సర్దసాగింది.

గుర్నాధం స్నానంచేసి లోపలికొచ్చి వెంకటేశ్వరస్వామికో నమస్కారంచేసి 'లక్ష్మి నే రెడీ' అంటూ వంటపాకలో కొచ్చేడు.

అప్పుడే వాళ్ల వాకిట ముందు ఓ రిక్షా వచ్చి ఆగింది.

అందులోంచి ఓ జంట దిగింది. ఆ జంట తడిక తీసుకుని లోపలికొచ్చింది.

గుర్నాధం 'ఎవరూ' అంటూ అడుగుదిగి వెళ్ళేడు. వెళ్లిచూసేక పెరట్లో బావిపక్క బంగారుకొండని చూసినట్టు ఆనందపడిపోయేడు. కట్టలుతెగిన సంతోషంతో 'రాధా రాధా! ఇదేనా రావటం......ఏమిటమ్మా మరీ అలా చిక్కిపోయేవ్' అన్నాడు రాధ చేతులు పట్టుకుని.

రాధకూడా మనసులోని ఆనందాన్ని ముఖంలోకి తెచ్చుకుని, మాటల్లోని అనురాగాన్ని చేతల్లో కురిపిస్తూ అంది—

'నువ్వేమిటన్నయ్యా మరీ పాడైపోయేవ్. మునుపు చూసినప్పుడే నయం.'

'నేను చిక్కిపోయేనా!? ఈ మధ్య మరీ లావైపోతున్నానని మీ వదిన గొడవపెట్టేస్తుంటేను!' గుర్నాధం హాయిగా నవ్వేస్తూ రాధపక్కనున్న సుబ్బారావుకేసి తిరిగేడు.

'ఏం బావగారూ కులాసా? బొత్తిగా నల్లపూసైపోయేరు!'

'నేనైపోవటమేమిటి బావగారూ మీ చెల్లెలే నన్ను నల్లపూసనిచేసి మెళ్లో వేసుకుంది!'

'అలా అయిన ఆ 'నల్ల'పూసకు కాస్త రంగు అబ్బుతుందనీ!'

గుర్నాధం నవ్వేసేడు. రాధ నవ్వేసింది. సుబ్బారావుకూడా నవ్వేసేడు.

గుర్నాధం సుబ్బారావు చేతిలోని సూట్‌కేస్ అందుకుని 'రండి'అంటూ యింట్లోకి దారితీసేడు.

గుర్నాథానికి వెనకా సుబ్బారావుకి ముందూ నడుస్తూన్న రాధ 'నాన్న కెలా వుందన్నయ్యా' అనడిగింది.

'అలాగే వుందమ్మా. రోజూ నిద్రపట్టడం లేదని ఒహటే మూలుగుతుండేవాడు. ఇవాళ కాస్త అంత తెరిపిగా నిద్రపోతున్నాడు.'

రాధ తండ్రి మంచందగ్గర ఆగి చూసింది. ఆయన నోరు తెరచుకుని నిద్రపోతున్నాడు. పాడుబడ్డ బావిచుట్టూ చేరిన చెత్తాచెదారంలా గడ్డాలూ మీసాలు అస్తవ్యస్తంగా పెరిగివున్నై. అదను చూసుకుని లోపలికిపోదామని రెండు దోమలు అయన్నోటిచుట్టూ చక్కర్లు కొడుతున్నై.

రాధ కొంగుతో కళ్లు తుడుచుకుని దుప్పటి తండ్రి నోటివరకూ లాగి లోపలికి వెళ్లింది. సుబ్బారావు అనుసరించేడు.

'లక్ష్మి! లక్ష్మి! ఎవరొచ్చేరో చూడు!'— సూట్‌కేస్‌ని ఎక్కడపెట్టాలా అని గది నాలుగు మూలలూ చూస్తూ అరిచేడు గుర్నాథం.

పెరట్లో ఏదో గిన్నె కడుగుతూన్న లక్ష్మి 'ఎవరూ'అంటూ యివతలికొచ్చింది. రాధనూ్చసింది. రాధ కళ్లల్లోని వెలుగునూ్చసింది తన కళ్లల్లో వెలుగు నింపుకుంది. చేతిలోని గిన్నె అవతల పడేసింది.

'రాధ! రాధా!... ..ఎప్పుడమ్మా రావటం. అత్తయ్యగారూ మావయ్యగారూ బాగున్నారా! నీ వంట్లో యెలా వుంటోంది?'

'అంతా బాగానేవున్నాంగాని, వదినా మీా యిద్దరే బాగాలేరు—మరీ వర్షాలు చాలని పైరుల్లా వాడిపోతున్నారు.'

లక్ష్మి దెబ్బతిన్నట్లు ఓ క్షణం యిబ్బందిగా ముఖం పెట్టింది. మరుక్షణం మామూలుగా నవ్వేస్తూ—'సర్సరే! ఎప్పుడనగా బయల్దేరేరో యేమో ముందు స్నానాలకు లేవండి. భోంచేసి తీరిగ్గా కబుర్లు చెప్పుకోవచ్చు'అంది. అన్నతర్వాత వేన్నీళ్లు పెట్టి, తీసికెళ్లి పెరట్లో పెట్టింది. వచ్చి రాధచేతికి మూతలేని సబ్బుపెట్టె, మూడునెలలుగా పెట్టెఅడుగున కాపరంచేస్తున్న కొత్తటవలొకదాన్ని అందిస్తూ 'ముందు మీా వార్ని స్నానానికి లేవమను'అంది.

గుర్నాథంతో మాట్లాడుతూ కూచున్న రాధ లేచింది. సుబ్బారావును వెంటబెట్టుకుని పెరట్లోకి వెళ్లింది.

గదిలో గుర్నాథం, లక్ష్మి మిగిలేరు. అంత వరకూ తేలిగ్గావున్న గుండెలు బరువైనై. నవ్విన ముఖాలు గంభీరమైనై. లక్ష్మి పెరటిగుమ్మంకేసి చూస్తూ గుర్నాథానికి దగ్గరగా జరిగింది—ఏదో చెప్పాలన్నట్లు.

గుర్నాథం లక్ష్మికి దగ్గరగా జరిగేడు—ఏదో అడగాలన్నట్లు.

చెప్పాలనుకున్న లక్ష్మి ఏమిటని అడిగింది చూపుల్తో.

'అన్నం అందరికి సరిపోతుందా?'

'వూ...అ...అహా...ఆ...సరిపోతుంది!'

గుర్నాథానికి ఆ సమాధానంమీాద నమ్మకం కుదరనట్టుంది స్వయంగా వంటింట్లోకెళ్లి అన్నం గిన్నెమీాద మూతతీసి చూసేడు. 'హాఁ!' అని ముక్కుతో మూలుగుతూ లక్ష్మికేసి తిరిగేడు

'బియ్యంగూడా లేవుగదూ యింట్లో.'

అదేదో తన తప్పయినట్లు, 'హోంవర్కు చేశావా' అని చండామార్కులమార్కు మాష్టారు గద్దించినప్పుడు 'లేద'ని భయంభయంగా తలూపే విద్యార్థి(ని)లా 'లేవ'న్నట్లు తలాడించింది లక్ష్మి.

గుర్నాథం మెల్లిగా యివతలికొచ్చి గబాగబా పాంటూ షర్టూ వేసుకున్నాడు.

'ఇప్పుడెక్కడికి?'

'అలా చిల్లరకొట్టువరకూ వెళ్లొస్తాను... ఇదుగో...నీదగ్గర అయిదు పైసలున్నయ్యా?'

లక్ష్మి గుర్నాథం ముఖంలోకి చూళ్లేదు (ఎందుకంటే ఆ ముఖంలోని దైన్యం తను చూడలేదు...చూడలేదు...చూడలేదు.) గిరుక్కున వెనక్కి

తిరిగి వంటింట్లోకెళ్ళి అయిదారు డబ్బాలు గాలించి రెండుమూడు పైసల నాణేలు తెచ్చిచ్చింది.

వాటిని తీసుకుని జేబులో వేసుకున్న గుర్నాధానికి లక్ష్మి కళ్ళెందుకో తడిగా వున్నాయనిపించింది. అలా అనిపించగనే అతడి గొంతెందుకో జీరవోయింది.

'సరే! నే రావటం బాగా ఆలస్యం అవుతుందేమో వాళ్ళకి వడ్డించి నువ్వూ భోంచేయ్!'

గుర్నాధం తడికి తీసుకుని రోడ్డెక్కేడు. రోడ్డుమీద గుర్నాధం!

గుర్నాధం గుండెలమీద రేపు!

ఇంట్లో బియ్యంలేని రేపు!

చెల్లెలు—ప్రాణప్రదమైన చెల్లెలికి సరైన భోజనం పెట్టలేని రేపు!!

ఆ రేపు గుర్నాధం గుండెలమీద రాక్షస నృత్యం చేస్తోంది.

గుర్నాధానికి వూపిరాడటం లేదు. ఎలా ఊ రేపు రాక్షసిని సమ్మోహ పరచటం? యెలా ఊ రేపు రాక్షసి విషపు కోరల్నుండి తప్పించుకోవటం? యెలా? యెలా?...

ఎంత ఆలోచించినా అప్పుపుచ్చుకోవడం తప్ప మరో మార్గం కన్పించలేదు గుర్నాధానికి. కాని అప్పుడు అప్పిచ్చువాడెవ్వడు??

ఎవ్వడు ఎవ్వడు అనుకుంటూండగానే సుబ్బయ్య కిరాణాకొట్టు వచ్చేసింది.

గుర్నాధం మెల్లిగా లోపలికి వెళ్ళేడు

ఆ రోజుకు రష్ తగ్గినట్లుంది సుబ్బయ్య కాటాముందు కూచుని చిల్లరనంతా కుప్పలుగా, రూపాయి కుప్పలుగా పేర్చుకుని లెక్కెట్టుకుంటున్నాడు. గుర్నాధాన్ని ఓ సారిచూసి, పెరట్లో కాకిన్యూసినట్లు అతిమామూలుగా చూసేసి మవ్వొచ్చినా ఒకటే రాకపోయినా ఒకటే అన్నట్టుచూసేసి మళ్ళీ డబ్బు లెక్కలోకి దబ్బున జొరబడ్డాడు.

గుర్నాధానికి సుబ్బయ్య చూపులు తెలుసు.

అది అప్పు అనుకున్న సమయానికి తీర్చలేని వాడిని చూసే చూపని తెలుసు.

ఆ చూపుల్లోని చులకన ఇంక బాగా తెలుసు.

ఆ చూపులకు, చులకనకు నిరసన యెలా తెలియ చెయ్యాలోకూడా అతనికి బాగా తెలుసు.

కాని తెలిసిన ఆ నిరసనను తెలియజేయలేక పోతున్నాడు.

అలా చేయలేక పోవటానిక్కారణం—భయం!

ఏమన్నాఅంటే అప్పివ్వడన్న భయం!

ఇవ్వకపోతే మరొకణ్ణి వెతుక్కోగలమోలేదోనన్న భయం! ఓ వేళవెతుక్కున్నా వాడికీ సమయానికి డబ్బు సర్దలేమోనని భయం!

సర్దకపోతే వాడితోనూ పేచీ వస్తుందన్న భయం!

ఇలా అప్పిచ్చువాళ్లను మార్చుకుంటూపోతే తనను చులకన చేసేవాళ్ల సంఖ్య పెరిగిపోతుంటుందే అన్న భయం!

భయం సంగతి వదిలేస్తే—అసలు తీసుకున్న సరుకులకి డబ్బు గడువులోపల యిచ్చేస్తే యేగొడవా వుండదుగదా—మనలో తప్పుంది గనకే వాడలా చూస్తున్నాడు—అన్నతృప్తి!

ఈ రెండూకలసి సుబ్బయ్యకు ప్రాణభిక్ష పెడుతున్నాయ్!

'ఏమిటి గుర్నాధంగారు పొద్దుటొచ్చు వచ్చారు'. డబ్బు లెక్కకట్టడం అయినట్టుంది రూపాయి బిళ్ళను పలకమీద రాసినట్టు గరగర మాటాడేడు సుబ్బయ్య.

'ఏం లేదండీ...మీకేదో పనిమీదున్నట్టున్నారు మళ్ళీ వస్తాను': (ఇదీ గుర్నాధానికి తెలిసిన సంటే!).

'ఆ, మాపనే చెప్పండి! యెంత చేసినా పైసా ఎనకెయ్యలేని పని! యింతకీ...'

'ఏం లేదూ......(గుర్నాథం సుబ్బయ్య ముఖ కవళికలు కన్పెడుతున్నాడు). ఇవాళ మా చెల్లాయి వాళ్ళొచ్చేరు. ఇంట్లోనేమో సరుకులు నిండుకున్నై......'

'లాభం లేదు గుర్నాదంగారూ! ఇప్పటికే యెన్నో అప్పులిచ్చి నేను అప్పులపాలయ్యేను.'

'అదిగాదు సుబ్బయ్యగారూ...ఈ నెలమా నాన్నగారికి బాగా సుస్తీ చేయటంతో మందులకనీ డాక్టర్లకనీ బాగా ఖర్చయిపోయింది. లేకపోతే కొంతన్నా సర్ది వుండేవాడ్ని!'

'పాతపాటేగా యిది!'

'అలా అనకండి సుబ్బయ్యగారూ. అంతకు ముందల్లా సర్దండే అప్పులన్నీ యెలా కరిగి పోయినై చెప్పండి! ఏదో యీ మధ్య బాగా యిబ్బం దుల్లో పడ్డాం...'

'ఇబ్బందు ల్లేం దెవరికండీ! మా యిబ్బం దులూ మాకు వుంటాయ్!'

'ఇబ్బందులుండవనికాదు సుబ్బయ్యగారూ! నెల జీతాలవాళ్లం...కాస్త మా ఇబ్బందుల్ని సానుభూతితో అర్థం చేసుకోండి...ఏదో యీ పూట కాసిని సరుకు లిస్తే...రేపు లేదా ఎల్లుండి జీతం పుచ్చేసుకుని మీకు యిచ్చేసుకుంటాను'.

'ఏం యిస్తారో యేమో!'

'మీరు నా మాట నమ్మండి. ఎల్లుండి తప్పక తీరుస్తాను. యీ పూటకి సరుకులిప్పిం చండి—' జేబులోంచి చీటీ తీయబోయేడు.

'ఊహుఁహూ! ఈ పూట కిహ లాభంలేదు రేపురండి చూద్దాం!'

గుర్నాథం చేసేదిలేక లేచి 'వస్తానండీ' అన్చెప్పి బయటపడ్డాడు కాని డబ్బుయిస్తూ యీ వెధవచేత యిన్ని మాటలుపడుతున్నామే అన్నబాధ నుండి బయటపడ్లేక పోయేడు. ఆ ఏడుపును దిగ మింగేందుకు తన సంపాదనని తిట్టుకుంటూ నడక సాగించేడు.

అతడిపక్కనుంచి ఓ మిఠాయిబండి వెళ్లింది.

గుర్నాధానికి ఆకలి తెలిసింది. ఓ అణాకి కారబ్బూంది కొనుక్కుతిందామనుకున్నాడు బండి నాపుదామని రెండడుగులేశాడు.

కాని అతిగాడి వివేకం అడ్డుపడి అరిచింది.

'ఒరేయ్ అవివేకం! ఇందాక హడావుడిగా అయిదుపైసలు పుచ్చుకుని యింట్లోంచి యెందుకు పారిపోయొచ్చేవ్? —

'నీ సంపాదన యీ పూట ముగ్గురికంటే ఎక్కువమందికి అన్నంపెట్టదని తెలిసి!

'అతిథులైన రాధ సుబ్బారావుల సంగతి వది లేస్తే లక్ష్మిగానీ నువ్వుగాని పస్తుండల్సొస్తుందని ఎరిగి!'

'పస్తుల బాధ్యతను ప్రతిసారిలాగే యీసారి గూడా లక్ష్మే నెత్తినేసుకుంటుందని గ్రహించి...

'నీ భార్యకు బలంలేదు సరైనపోషణ లేకపోతే లాభంలేదు' అని డాక్టరు చెప్పేకకూడా లక్ష్మిని పస్తులుంచుంటం న్యాయంకాదని తలచి....

'నువ్ అన్నం తినకుండా ఆవిడెదట వున్నంతకాలం ఆవిడకూడా అన్నంముట్టదని ఎంచి, గ్రహించి- యిలా పారిపోయివచ్చేవ్...అవునా?

'కానారోయ్ గుర్నాధం! లక్ష్మి నీ పుణ్యాల పంటరా! స్త్రీల వ్రతకథలు చదవకపోయినా, సతీ సుమతుల్ని కొలవకపోయినా నిన్ను బాగా అర్థంచేసు కున్న భార్యరా! నీ ఆకల్ని భరించలేని భార్యరా! కడుపులో ఆకలికంటె ముందు అన్నం రెడీగా వున్నప్పటికీ ఆవిడ మనసు వీధులంట తిరుగుతున్న నీమీదే, నీ ఆకలిమీదే వుంటుందిరా! అందుకే మిగిలిన మెతుకుల్ని అతిజాగ్రత్తగా భద్రపరచి నీకోసం ఎదురుచూస్తుంటుందిరా. ఎంతరాత్రివేళ వెళ్లినా, అన్నం తిన్నానని నువ్వు యెన్నిఅబద్దాలాడినా ఆవిడ నమ్మదురా! కాగా నీకోసం దాచివుంచిన భోజ నాన్ని నీ ముందుంచి తినమని బతిమలాడ్తుందిరా! తిననంటే కన్నీళ్లు పెట్టుకుంటుందిరా! దాంతో

నువ్వు...నువ్వు...కరిగి అన్నమంతా తినేసి ఆవిడకు ఆకలి మిగులుస్తావ్—లేకపోతే సగంఅన్నంతిని ఆవిడకు అర్ధాకలి మిగులుస్తావ్. యేది యేమైనా నీ భార్యను పస్తుపడుకోబెట్టగూడదన్న నీ వుద్దేశ్యం చద్దికంపు కొట్టిపోతుంది !

'పైగా వున్న పిడికెడుమెతుకులకి మీా భార్యాభర్తలు నువ్వంటేనువ్వని వంతులుపడుతుంటే రాధ, నీ చెల్లెలు రాధ, ఛీ ఎందుకు భోంచేసామాఅని బాధపడుతుంది.

'సుబ్బారావు ఛీఛీ పూట గ్గతిలేనివాళ్ళు వీళ్ళు అనీ చీదరించుకుంటాడు.'

'కాబట్టి లక్ష్మి యీా పూట భోజనం చేయాలన్నా, రాధ బాధపడకుండా వుండాలన్నా, సుబ్బారావు చీదరింపు, చీత్కారమూ తప్పించుకోవాలన్నా నువ్వు...రేయ్ గుర్నాధం...నువ్వే...పస్తున్నప్పటికి పండగ చేసుకున్నట్లు నటించాలి! ఆకలిగావున్నప్పటికి ఆయాసం చూపించాలి. తర్వాత నీ యిష్టం!'

గుర్నాధానికి వివేక ప్రసంగం బాగా బుర్రకెక్కింది. కారబ్బాంది కోర్కెను వదిలేసుకుని కిళ్ళీబడ్డీ దగ్గరకెళ్ళేడు. ఓ కిళ్ళీ కట్టమన్నాడు.

బడ్డీవాడు ఆకులు జడ్డిగారుతున్న గుడ్డకు తుడిచి వాటిలో మసాలాలు వేయసాగేడు. వాడి హడావుడి చూస్తుంటే గుర్నాధానికో అనుమానం వచ్చింది.

—ఇన్ని పీసాల్లో మసాలాలు వేస్తున్నాడు. వెధవ కిళ్ళీ అంతాకట్టి పదిహేను పైసలిమ్మంటాడేమో! అంటే తన్దగ్గరుంది ఎనిమిది పైసలేగా? అప్పుడెలా?

గుర్నాధానికి వెంటనే ఓ వుపాయం తట్టింది. గబుక్కున జేబులోవున్న ఎనిమిది పైసలూ తీసి బడ్డీవాడిక్కన్పించేలా, విసిపించేలా వాడి వక్కపొడి సీసా మీాద పెట్టేడు.

ఎనిమిది పైసలు చూసిన బడ్డీవాడు ఆకుల్లో కుంకుమపువ్వు వేయబోతున్న వాడల్లా ఆగి ఆకుల్లో వున్న రెండు యాలక్కాయల్లో ఒకటి తీసుకుని డబ్బాలో వేసుకుని అంతవరకూ కిళ్ళీచుట్టియిచ్చేడు.

గుర్నాధం కిళ్ళీ నములుతూ యిల్లు చేరేడు. తడిక తోసుకుని లోపలికెళ్ళేడు. ఇంట్లో భోజనాలవుతున్నట్టున్నై. గుర్నాధం యింట్లోకి వెళ్ళడం మానేసి ఆరు బయట నులకమంచంమీాద నడుం వాల్చేడు.

లోపల్నుండి గిన్నెల చప్పుళ్ళతోపాటు మాటలు కూడా విన్పిస్తున్నై.

'అన్నయ్య మరీ చిక్కిపోయేడు వదినా! కాస్త నువ్వన్నా చెప్పగూడదూ మంచి మందు తీసుకోమనీ!'

'చెప్పిచెప్పి నా నోరు పోవటమేగాని ఆయనసలు వినిపించుకుంటేనా...రాధా! పైగా యీా మధ్యే కొత్త పాట వేర్చేరు—నేను లావై పోతున్నానని అందరూ అంటుంటే నువ్వొక్కదానివే చిక్కిపోతున్నానని వెంట బడుతున్నావ్' అని!

'పొద్దుబోయినట్టుంది నువ్వూ భోంచెయ్యకూడదూ ఒదినా!'

'మీారు కానీండి ఒదినా. యిప్పుడే యేమంత పొద్దు పోయిందనీ! ఆయనొచ్చేకే తింటాను.'

లోపలి మాటలు బయట గుర్నాధాన్ని గుక్క తిప్పుకోకుండా చేస్తున్నై.

'లక్ష్మి! లక్ష్మి! యీా దౌర్భాగ్యుణ్ణెందుకు వరించావ్ లక్ష్మి! యే దేవేంద్రుణ్ణి పెళ్ళాడినా ఆకలిఅన్నపదానికి అర్థంతెలీక, తెలుసుకునే అవసరముండక సుఖమనేపదానికి అంతు కనుక్కొంటూ అంచులు అంటుకుంటూ అణువణువూ ఆనందంతో విండివుండేదానివి. దేవేంద్రుడు కాకపోయినా కనీసం నౌకరు వెంకన్నలాటివాణ్ణి విన్నుకున్నా ఎంగిలో గింగిలో గొప్పవాళ్ళు గొప్పగొప్పవాళ్ళు తినగలిగినవన్నీ తినేదానివి లక్ష్మి! సెకండ్‌హేండ్‌వైనా మంచిచీరెలు కట్టుకునివుండేదానివి లక్ష్మి!!

'నువ్వూ అంతేనమ్మా రాధా! నువ్‌కూడా యే దేవేంద్రుడి చెల్లెలుగానో పుట్టుంటే నువ్ పుట్టింటి

కొస్తున్నావంటే పండుగ, వచ్చేనంటే పండగ, వున్నన్నాళ్ళూ పండగ, వెళ్ళేనాడు పండగ—యిలా నీ జీవితమంతా పండగ్గా గడపగలిగేదానివి తల్లీ! నువ్ కనీసం నౌకరు వెంకన్న చెల్లెలిగా పుట్టివున్నా వాడు ఆనందాన్ని అడుక్కొచ్చి నీకు పంచేవాడమ్మా!

'కాని......వీరిద్దరూ మోసపోయేరు! వీరాకంటే ముందే అమ్మా నాన్నా మోసపోయేరు! వరాలమూటను కంటున్నామని, బంగారుపంటను పండిస్తున్నామనీ మురిసిపోయేరు పాపం! కాని... వాళ్ళు కన్నది...వీరు ఆశ్రయించింది నన్ను! నేను దౌర్భాగ్యులకు దౌర్భాగ్యుణ్ణి! నేనకునేలు వెనకేయలేనివాణ్ణి! వెనకేసినవాడిదగ్గర అడుక్కుతిన్లేనివాణ్ణి! వెనకేసినవాడిలా బ్రతకా లనుకునేవాణ్ణి! నేను క్రూరుణ్ణి! మిమ్మల్ని సుఖపెట్టలేనివాణ్ణి. నాకు చేతనైంది ఒక్కటే—అదే......మిమ్మల్ని ఆకలి మంటల్లో మలమలా మాడ్చిచంపటం!! అంతే!! నాకు చేతనైంది యింతే!! యింతే!!'

గుర్నాథం కళ్ళు గట్లు తెగినట్లు, గండ్లు పడినట్టు జలాజలా వర్షిస్తున్నై. అతడి గుండె బరువైంది. అందులో శాంతి కరువైంది. అశాంతిగా నుదురు కొట్టుకుంటూ మంచంలో అటూయిటూ పొర్లపొగేడు గుర్నాథం.

'అరె బావగారూ! ఎప్పుడొచ్చేరు బజార్నుండి. యిప్పటివరకూ వీరాకోసం చూసిచూసి యిప్పుడే భోంచేశాం!'—సుబ్బారావు భుజంమీది టవల్‌తో చేయి తుడుచుకుంటూ బయటకొచ్చేడు. మంచం మీద గుర్నాథాన్ని చూసేడు.

గుర్నాథం వులిక్కిపడ్డాడు. కళ్ళు కళ్ళల్లో నీళ్ళు దాచుకుందుకు నానాతంటాలుపడుతూ, తను మంచంమీంచి లేస్తూ—

'హిహిహిప్పుడే వచ్చాను బావగారూ! యీపూట ఓ ఫ్రెండ్ కన్పించి వాళ్ళింటికి లాక్కెళ్ళేడు. వాళ్ళమ్మాయి పుట్టినరోజుట. భోజనంచేసేవరకూ వదల్లేదు. సరే రాధేదీ?'—అన్నాడు.

'రాధ లోపలుందిగాని...వీరా కళ్ళేమిటి? ఆ కన్నీళ్ళేమిటి?'

'యిదా...యిదీ...యిదీ...అబ్బే యేమీలేదు బావగారూ...అలా పైకి చూస్తుంటే...యేదో దోమ లాటిది పడ్డది...అంతే!'

గుర్నాథం అలా పైకి చూస్తున్నాడు.

అన్నాక పైకిచూస్తూ, చంద్రుణ్ణి చూస్తూ యిలా లోలోపల అనుకున్నాడు—

'ఛీఛీ వెధవవెన్నెల వెధవవెన్నెలని! మనలరా ఏడ్చుకుందుగూడాలేదు!'

* *

మా వూరు ఆకాశమంత లేదుగానీ ఆకాశం కిందే వుంది.

'కలికాలంరా బాబూ కలికాలం! యేదీ జరగాల్సిన సమయానికి జరగటంలేదు! వానలు కురవాల్సిన వేళకు కురవటంలేదు. ఎండలు కరవాల్సిన వేళ కరవటంలేదు. యింకా...'

మా వూళ్ళోవాళ్ళు పెద్దవాళ్ళు యెప్పుడూ యిలా అంటూ, అనుకొంటూ వుంటూంటారుగాని పాపం చంద్రుడుమాత్రం వారంతర్వాత వచ్చేవారంలా టంచన్‌గా మా వూరికి రావల్సిన వేళల్లోనే వస్తుంటాడు.

అయితే అలావచ్చే చంద్రుణ్ణీ, అతగాడి వెన్నెల ఏజంటునీ చూసి—

'ఆహా, చంద్రుడు అందానికి ఆనందానికి ట్రేడ్‌మార్కు—లాటివాడుకదా' అని మురిసిపోయే యిళ్ళు మా వూళ్ళో రెండే రెండున్నై.

'యియ్యాల యెన్నెల మాంచి హుషారుగా వుందే' అని హుషారుగా అనే యిళ్ళు మధ్య వయస్కుడి తల్లోని తెల్లవెంట్రుకల్లా అక్కడక్కడావున్నై!

కాని మేఘాలమధ్య చంద్రుణ్ణిచూసి 'పాపం అప్పు తీర్చలేనివాడిలా బాధపడుతున్నాడ'ని వాపోయే యిళ్ళూ,

'ఛీ ఛీ వెధవ వెన్నెల వెధవ వెన్నెలనీ! మన సారా ఏడ్చుకుందుగూడా లేదు' అని లోలోపల కసురుకునే యిళ్ళూ, సముద్రంలోని అలల్లా మావూళ్ళో కోకొల్లలుగావున్నై.

మొన్నీమధ్యే మా వూరొచ్చిన మంత్రిగారు దేవేంద్రుడు తీర్చిన సభలో మాట్లాడుతూ మా వూరూ, మా వూరులాటి వూళ్ళూ మనదేశానికి వెన్నెముకల్లాటివన్నారు.